

Památná místa Vítězného února

EVA ŠÁDOVÁ

V únoru 1978 uplynulo třicet let od historického vítězství pracujícího lidu, které s konečnou platností rozhodlo o dalším vývoji našeho státu a společnosti.

V únoru 1948 došlo k událostem, které dovršily etapu přerůstání národní a demokratické revoluce v revoluci socialistic-

kou. Staly se předpokladem k nastolení diktatury proletariátu. Dělnická třída nastoupila pod vedením KSČ k realizaci hlubokých socialistických přeměn československé společnosti.

Historický Únor nám připomínají nejen dokumenty v archívech a vyprávění pa-

Staroměstské náměstí (snímek J. Janatková)

*Věž Staroměstské radnice
(snímek J. Janáková)*

mětníků, ale i památníky postavené na jeho paměť a také místa, která byla dějištěm a svědkem těchto významných událostí. V takových místech musíme vidět významnou součást kulturního bohatství, pečlivě je chránit a využívat jich k výchově nových generací.

V Praze, hlavním městě státu, se pocho-pitelně odehrály rozhodující děje Února 1948. Zde se konala nejdůležitější jednání, odtud vycházely výzvy k pracujícím celé země, odtud byl řízen jejich boj za konečné vítězství a zde také pracující projevíli svou vůli ve vystoupeních nejmasovějších.

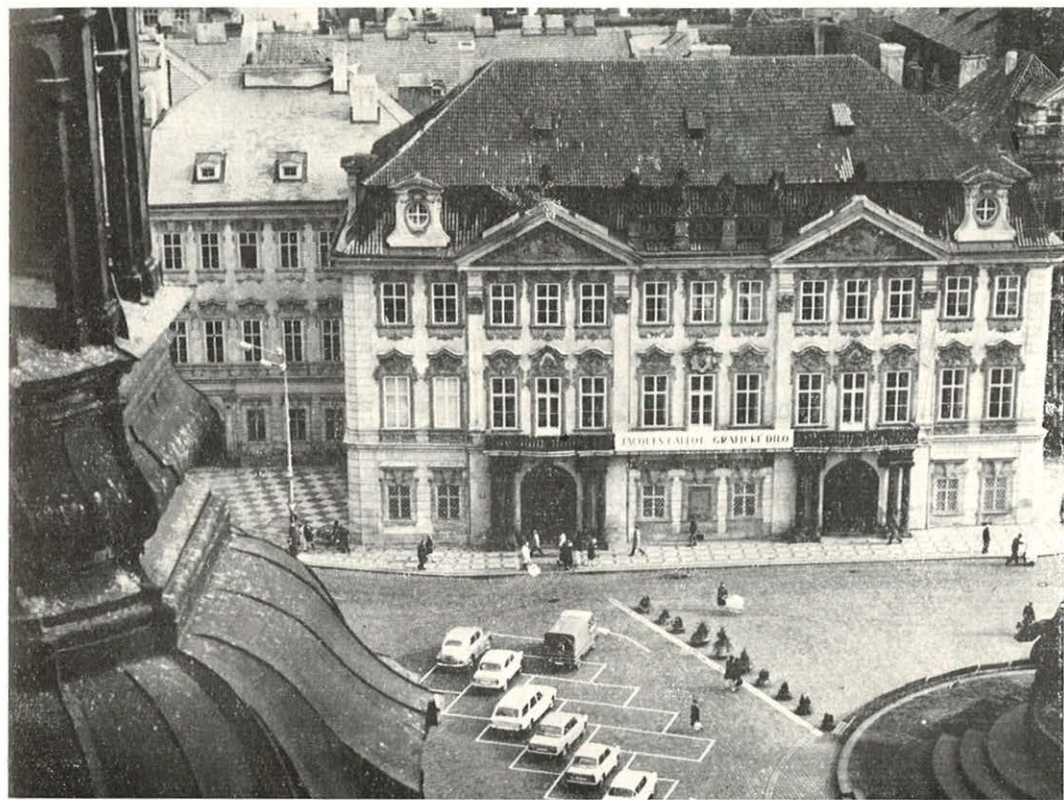
Památných míst, která byla svědkem vý-znamných historických jednání i činů, je proto v Praze nesrovnatelně více než v ji-ných městech. Na prvním místě musíme jmenovat dvě tradiční shromaždiště praž-ských obyvatel – dvě hlavní pražská ná-městí: Staroměstské a Václavské.

Staroměstské náměstí bylo důležitým shro-maždištěm obyvatel Prahy za všech revo-lučních událostí. Od husitského revolučního hnutí, přes shromáždění pracujících v revo-lučním roce 1848, masové manifestace za prosazení všeobecného rovného a tajného volebního práva v Rakousku-Uhersku v roce

1905 až k protiválečným a hladovým bouřím a revolučnímu vystoupení pražského lidu v roce 1918.

21. února 1948 se zde konala velká manifestace pracujících na podporu vlády Klementa Gottwalda. Táboru lidu se účastnilo na sto tisíc pracujících, kteří tehdy zaplnili nejen celé Staroměstské náměstí, ale i Celetnou a Železnou ulici. Ti, kdo se ani sem nevešli, shromáždili se na Václavském náměstí. Průběh manifestace sem byl přenášen amplióny. Tábor lidu zahájil předseda pražského krajského výboru KSČ Josef Krosnař. Hlavní projev, kterým dal podnět k vytváření akčních výborů Národní fronty, přednesl z balkónu *paláce Kinských* (čp.

606/I) Klement Gottwald. Významnou událost připomíná pamětní deska ze slivenecského mramoru, osazená na tomto domě v roce 1953. Po skončení tábora lidu odešli účastníci – převážně dělníci pražských továren – na Pražský hrad, aby svůj požadavek přijetí demise ministrů reakčních stran sami sdělili prezidentu republiky. Na Staroměstském náměstí tehdy, v únoru (25. února v pozních nočních hodinách), také skončil pochod dělnických milicí, který vyšel od Muzea a přešel Václavské náměstí na Příkopy, aby pak na Staroměstském náměstí vyslechl denní rozkaz, který všem potvrdil konečné vítězství dělnické třídy. 28. února tu Klement Gottwald a

Palác Kinských na Staroměstském náměstí (snímek J. Janatková)

Balkón paláce Kinských (snímek J. Janatková)

Václav Nosek vykonali přehlídku jednotek Dělnických milicí a SNB. Po přehlídce následoval pochod Prahou, a to ze Staroměstského náměstí Železnou ulicí k Prašné bráně, po Příkopech na Václavské náměstí a po projití náměstí zpět na Národní třídu a odtud až k Národnímu divadlu, kde pochod skončil.

Od památného shromáždění lidu v únoru 1948 je Staroměstské náměstí místem oslav únorového vítězství pracujících.

Václavské náměstí sám jeho zakladatel Karel IV. určil za prostor, kde se při určitých příležitostech mají shromažďovat oby-

vatelé Prahy. Toto poslání Václavské náměstí plnilo celá staletí, i když shromáždění, která se tu později scházela, povětšinou svolával lid sám a vlády mu v tom bránily. Vzpomeňme v této souvislosti jen události z roku 1848, 1905 či četných demonstrací za buržoazní republiky a demonstrací proti nacistům na začátku okupace; tady byla i demonstrace 28. října 1939, při níž byl, při vyklízení Václavského náměstí, smrtelně zraněn student Jan Opletal.

V únorových dnech roku 1948 manifestovali na Václavském náměstí pracující na podporu vlády Klementa Gottwalda skoro

denně a tady dostávali informace o jednání Kl. Gottwalda s prezidentem Edvardem Benešem. 25. února 1948 přišlo na Václavské náměstí na dvě stě tisíc pracujících, kteří žádali prezidenta Beneše, aby přijal demisi reakčních ministrů. Na Můstku tehdy stála tribuna improvizovaná na ploše nákladního auta. Ke shromážděným promluvil Zdeněk Nejedlý a Václav Kopecký. Později se na manifestaci dostavil i Klement Gottwald a oznámil, že prezident demisi reakčních ministrů přijal. Téhož dne šel také po Václavském náměstí od Muzea k Příkopům manifestační pochod Dělnických milicí. Spolu s SNB pochodovaly po Václavském náměstí také 28. února. 29. února 1948 v 10

hodin dopoledne zde byla zahájena obrovská manifestace jednoho sta sedmdesáti tisíc rolníků z celé republiky.

Významným místem, které má vztah k únorovým událostem roku 1948 je *Sjezdový* (tehdy *Průmyslový*) *palác* v Parku kultury a oddechu Julia Fučíka (čp. 416). Na den 22. února 1948 sem byl svolán sjezd závodních rad. Zde také jednaly všechny sjezdy KSČ od Února 1948, tedy IX. až XV. sjezd. Zde se také konala celá řada významných aktivů a shromáždění strany.

Ve Sladkovského sále *Obecního domu* (Náměstí republiky, čp. 1090) se v Únoru 1948 sešla konference zástupců celonárodních organizací a význačných představitelů po-

Václavské náměstí (snímek J. Janatková)

litického, kulturního, hospodářského i vojenského života, jejíž svolání vyplynulo z usnesení celostátního sjezdu závodních rad ÚRO. Shromáždění zvolilo přípravný výbor Ústředního akčního výboru obrozené Národní fronty (23. února 1948). 17. února zde přednesl armádní generál Ludvík Svoboda projev k záložním důstojníkům a aspirantům. V Obecním domě také pracoval Radniční klub KSČ.

Ve *Slovanském domě* (Na příkopech č. 22, čp. 859/II) se 18. února 1948 konala schůze krajského výboru referentů organizujících tzv. Durišovy neděle, které byly formou agitace pro politiku strany mezi venkovským lidem a měly zásadní vliv na uvědomování rolnické masy v únorových dnech.

16. února se zde sešel sjezd předsedů okresních rolnických komisí. Byl zvolen Ústřední výbor rolnických komisí, který svolal do Prahy na 28. února sjezd. Jednání tohoto sjezdu probíhala ve dnech 28. a 29. února souběžně ve *Slovanském domě* a v sále pražské *Lucerny* (Štěpánská ulice, čp. 704 Praha II).

Ve *Slovanském domě* se také konala do roku 1948 všechna poválečná zasedání Ústředního výboru KSČ. Ve dnech 27. a 28. listopadu 1947 tu projednávalo zasedání Ústředního výboru taktiku pro další období, v němž bylo třeba čelit aktivizující se reakci. Závěry tohoto zasedání přispěly k únorovému vítězství.

Výbor, který připravoval sjezd rolnických komisí, zasedal také v Praze na Novém Městě, Politických vězňů 6.

Sídlem *Ústředního výboru KSČ* byl v této době dům čp. 969/I (bývalá Eskomptní banka na Příkopě). Odtud byly řízeny všechny akce, které zabezpečily únorové vítězství pracujícího lidu.

Také redakce a vydavatelství *Rudého práva* (Na poříčí čp. 1048/II) byla samozřejmě v této době ve středu všeho dění.

Vláda zasedala ve *Strakově akademii* (Nábřeží kpt. Jaroše, čp. 128). Zde došlo 17. února k otevřenému vystoupení reakčních ministrů, kterým vlastně politická krize v Únoru 1948 začala. Odtud také 20. února podali reakční ministři demisi. Sem toho dne přišly početné delegace dělníků, kteří protestovali proti pokusu reakce nastolit úřednickou vládu rozbitím vlády Národní fronty.

Na *Pražském hradě* proběhla všechna jednání Klementa Gottwalda s prezidentem Benešem, sem se také dostavila padesátičlenná delegace pražských, kladenských a plzeňských pracujících. Ve Vladislavském sále Pražského hradu byl v roce 1948 také zvolen první dělnický prezident Klement Gottwald.

Ve Španělském sále Pražského hradu také od roku 1949 zasedá Ústřední výbor KSČ.

V zasedací síni ÚRO na Perštýně se 25. února 1948 konala schůze přípravného výboru Ústředního akčního výboru Národní fronty. V 10 hodin dopoledne ji zde zahájil Antonín Zápotocký.

V Národním klubu na Příkopech se v poledních hodinách 20. února 1948 konala schůzka předsedy ÚRO Antonína Zápotockého a generálního tajemníka ÚRO Evžena Erbana s předsedou Československé sociálně demokratické strany. Z jednání vzešla výzva k jednotě obou stran v nastávajícím střetnutí s reakcí.

Svaz přátel SSSR a Společnost pro kulturní a hospodářské styky se SSSR uspořádaly 22. února 1948 v *Národním divadle* v Praze ustavující sjezd Svazu československo-sovětského přátelství. Delegáti sjezdu se zúčastnili 23. února slavnostního odhalení památníků Rudé armády, vybudovaných tehdejším Ústředním národním výborem v Praze na pěti hlavních trasách, kterými v květnu 1945 nastupovala sověť-

ská vojska k osvobození Prahy: v Kobylicích (Čimická ulice a ulice U vozovny), v Ďáblicích (Ďáblická), v Šárce (Velvarská) a v Suchdole (Kamýcká). Pomníky byly slavnostně odhaleny v den třicátého výročí vzniku Rudé armády a slavnosti se účastnil mimo jiné také pražský primátor Dr. Václav Vacek.

Ve Štěpánské ulici se 20. února 1948 sešel aktiv funkcionářů závodních organizací tiskařských podniků. Tiskaři zde rázně vystoupili proti reakčnímu tisku.

Památná místa ovšem nenajdeme jen ve vnitřní Praze, tak jako se únorové události neomezily jen na vnitřní město. V Praze-Dejvicích, Na hradbách 1 – ve vile tehdej-

šího předsedy vlády Klementa Gottwalda – jednalo 23. února předsednictvo Ústředního výboru KSČ. K jednání byl tehdy přizván také předseda sociálně demokratické strany.

V Karlíně (Sokolovská 55, čp. 81) v bývalém hostinci *U města Hamburku* se v únoru 1948 scházel celopražský přípravný výbor obrozené Národní fronty.

V kasárnách v Ruzyni, Vršovicích a na hlavním velitelství SNB v Bubenči byly umístěny od 23. února 1948 vybrané jednotky bezpečnostního pluku „Slovensko“.

V budově Ústředního domu armády v Praze 6. (Náměstí Říjnové revoluce č. 4) se 23. února 1948 konalo slavnostní shro-

Národní divadlo (snímek J. Janatková)

máždění velitelů armád a sborů Československé armády, kterého se účastnil také generál Ludvík Svoboda.

Významným místem v únorových událostech byl také *Lidový dům ve Vysočanech* (Emanuela Klímy 8, čp. 291) – tradiční místo revolučního dělnického hnutí ve vysočanském obvodu, kde například roku 1931 zasedal VI. sjezd strany a první celostátní sjezd nezaměstnaných. Zde se pořádaly tělovýchovné a kulturní slavnosti i známá vystoupení umělecké skupiny El-Car.

17. února 1948 se v tomto domě ve večerních hodinách konal celopražský aktiv komunistů-odborářů, který projednal otázku sjezdu závodních rad. Po demisi reakčních ministrů svolalo sem vedení KSČ na 20. února 1948 večer celopražský aktiv funkcionářů závodních organizací KSČ, na němž hlavní referát přednesl Julius Dolanský. Aktiv rozhodl svolat na 21. února manifestaci na Staroměstské náměstí.

Ne náhodou proto usiluje v současné

době památková péče v souladu se záměry Obvodního výboru KSČ v Praze 9 o obnovu tohoto památného domu a jeho vrácení kulturně osvětovému využití.

Dějištěm historických událostí jsou konečně také všechny pražské závody, jejichž dělníci se aktivně postavili na podporu vlády Klementa Gottwalda a za program KSČ.

Naše socialistická společnost věnuje nemalé prostředky na údržbu památek či památných míst. Mezi tím, co chce a bude chránit, musí být na předním místě to, co bylo svědkem revolučních událostí, co je připomíná, co souvisí s pokrokovými tradicemi našeho národa. A proto v první řadě musí chránit ta místa, která byla dějištěm únorového vítězství pracujícího lidu.

Tato místa je však třeba nejen chránit, ale také připomínat a plně využívat pro poučení příštích generací, úměrně významu událostí v novodobých dějinách naší vlasti, které tato místa reprezentují.

Literatura

Adámek, V., *Boj KSČ za přerůstání národně demokratické revoluce v socialistickou v letech 1945–1948*. Bouček, M., Praha v únoru 1948, Praha 1949.

Dramatické dny Února 1948, Praha 1973.

Hlavsa, V., *Praha – průvodce městem*, Praha 1960.

Neutzler, M., *Kulturně historické pamětní desky v Praze*, Praha 1973.

Olivová-Páková, V., *Praha v revolučních tradicích*, Praha 1952.

Peřas, F., *Památky a památníky revolučního dělnického hnutí v Praze*, Praha 1961.

Praha revoluční, soupis pražských památek a památných míst revolučního dělnického hnutí, Komunistické strany Československa a protifašistického odboje, Praha 1975.

Prahou bojů a vítězství (K padesátému výročí založení KSČ), Praha 1971.

Přehled dějin KSČ, Praha 1976.

Rudé právo, 1947, 1948.

Soukup, J.: *Tři procházky Prahou hrdinskou*, Praha 1960.

Prahou revolučního a dělnického hnutí, Praha 1972.

Soukup, J.-Rybář, C., *Praha, město revolučních tradic*, Praha 1972.

Soupis památek a památných míst dělnického hnutí, KSČ a protifašistického odboje v Praze, Praha 1973.

Šolle, Zdeněk, Mencl, V.-Richterová, Ž., *Praha hrdinská*, Praha 1961.

Veselý, J., *Kronika únorových dnů*, Praha 1958.